

УДК 338.1

DOI: 10.25140/2411-5215-2020-1(21)-91-99

Галина Меньяйлова

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ УКРАЇНИ**

Галина Меньяйлова

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОГО
РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ УКРАИНЫ**

Halyna Mieniyailova

**ORGANIZATIONAL BASES OF INNOVATION-INVESTMENT DEVELOPMENT
CATERING OF UKRAINE**

У статті розкрито власне бачення проблеми формування організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування. Встановлено, що основними напрямками такого розвитку є впровадження сучасних ІТ-технологій в процеси управління і обслуговування гостей; задоволення їхніх потреб у сучасних стравах та продуктах. Для їх успішного впровадження необхідне поетапне вирішення визначеного кола завдань на основі розробленого комплексу відповідних методик, підходів та наявності висококваліфікованого персоналу. Позитивним фактором для забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування є поява державної програми з кредитування малого та середнього бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%», яка, на нашу думку, вимагає певного удосконалення, а саме конкретизування умов кредитування щодо створення нових робочих місць, впровадження сучасних ресурсощадних технологій виробництва та споживання, формування здорового способу харчування у населення.

Ключові слова: розвиток; задоволеність споживачів; інновації; інвестиції; управління розвитком; процеси інноваційно-інвестиційного розвитку; управлінські технології; стимулювання; бізнес.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 16.

В статье раскрыто собственное видение проблемы формирования организационных основ инновационно-инвестиционного развития общественного питания. Установлено, что основными направлениями такого развития является внедрение современных ИТ-технологий в процессы управления и обслуживания гостей; удовлетворения их потребностей в современных блюдах и продуктах. Для их успешного внедрения необходимо поэтапное решение определенного круга задач на основе разработанного комплекса соответствующих методик, подходов и наличием высококвалифицированного персонала. Положительным фактором для обеспечения инновационно-инвестиционного развития общественного питания является появление государственной программы по кредитованию малого и среднего бизнеса «Доступные кредиты 5-7-9%», которая, по мнению автора, требует определенного совершенствования, а именно конкретизировать условия кредитования по созданию новых рабочих мест, внедрение современных ресурсосберегающих технологий производства и потребления, формирования здорового способа питания у населения.

Ключевые слова: развитие; удовлетворенность потребителей; инновации; инвестиции; управления развитием; процессы инновационно-инвестиционного развития; управленческие технологии; стимулирования; бизнес.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 16.

The article reveals its own vision of the problem of forming the organizational foundations of innovative investment development of public catering. It has been established that the main directions of such development are the introduction of modern IT technologies in the management and customer service processes; meeting their needs for modern dishes and products. For their successful implementation, a phased solution of a certain range of tasks is necessary based on the developed set of appropriate techniques, approaches and the presence of highly qualified personnel. A positive factor for ensuring the innovation and investment development of public catering is the emergence of the state program for lending to small and medium-sized businesses "Affordable loans of 5-7-9%," which, according to the author, requires some improvement, namely, to specify the loan conditions for creating new jobs introduction of modern resource-saving production and consumption technologies, the formation of a healthy way of eating in the population.

Keywords: development; customer satisfaction; innovation; investments; development management; processes of innovation and investment development; management technology; stimulation; business.

Fig.: 1. Table: 1. References: 16.

JEL Classification: O14; O47; O32; P27

Постановка проблеми. Сутність постіндустріальної економіки спонукає населення до зміни способу життя, у тому числі й щодо організації власного харчування. Забезпечити відповідно до запитів споживачів потребу в якісно новій організації споживання їжі – основне завдання сфери громадського харчування.

Громадське харчування покликане створити такі умови для населення, які дозволять підвищити якість життя людей, будуть відповідати їхньому платоспроможному попиту, умовам та місцю проживання, традиціям харчування та постійній зміні смаків відповідно до сучасних тенденцій.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Задовольняти потреби споживачів, а отже, досягати належного рівня ефективності за існування висококонкурентної, швидко змінюваної економіки громадське харчування не може без активізації інноваційно-інвестиційного розвитку. Власники закладів громадського харчування вимушені вишукувати нові засоби задоволення споживчих запитів, оптимізації витрат, створення інших підходів щодо організації просування своїх послуг до споживача. У цьому аспекті необхідно визначити організаційні засади й перспективні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування з метою забезпечення результативності цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема інноваційно-інвестиційного розвитку в сучасних умовах господарювання є незмінно актуальною для підприємств і організацій будь-якої сфери господарювання. Так, Е. Мороз стверджує, що «інноваційну діяльність можна розглядати як одну з форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу» [8, с. 176]. М. Гончарова також підтримує цей напрям і вважає, що інвестиції та інновації треба розглядати не окремо, а в комплексі, що призводить до необхідності побудови інноваційно-інвестиційної моделі, яка поєднає принципи, методи та механізми реалізації, критерії прийняття інноваційно-інвестиційних рішень [1, с. 68].

Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку саме громадського харчування висвітлені в працях Г. П'ятницької, О. Григоренко, В. Найдюк які стверджують, що успішні інновації в закладах громадського харчування «сприяють зростанню частоти відвідування тих, які реалізують стратегію інноваційного розвитку» [12, с. 36]. Ф. Даніалі зазначає, що ресторанне господарство «перспективна галузь для інвестування капіталу, що гарантує достатньо швидко оборотність вкладених коштів [3, с. 31].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Прискорення динаміки інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування в умовах висококонкурентної економіки, зростання вимог споживачів зумовлює необхідність постійних системних досліджень цього питання. Саме постійні зміни, що відбуваються в економічному житті та інтенсифікація науково-технічного прогресу у сфері послуг актуалізує потребу в практичних дослідженнях щодо сучасних організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування, з метою його активізації.

Мета статті – визначення вимог щодо організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування як основи забезпечення високого рівня його ефективності та конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. В епоху постіндустріальної економіки зростає роль послуг, і не тільки виробничо-технічного призначення, але й тих, що надаються безпосередньо населенню, таких як послуги громадського харчування. Загальний внесок громадського харчування в економіку України не є значним, проте інтенсифікація розвитку таких закладів – красномовний індикатор зрушень у соціально-економічній, соціокультурній та демографічній сферах України.

Процес розвитку є постійним та незворотним. Він забезпечує переходи від одного якісного стану до іншого, вказує на внутрішній процес та характеризує його. Стосовно суб'єкта господарювання розвиток визначається змінами, які відбуваються. Можемо стверджувати, що розвиток вказує на внутрішній процес і характеризує його, стосовно суб'єкта господарювання розвиток визначається змінами, які відбуваються. Процес розвитку є постійним та незворотним. Він забезпечує переходи від одного якісного стану до іншого. Можемо стверджувати, що розвиток господарюючого суб'єкта – це об'єктивний процес керованих або некерованих змін умов та параметрів його діяльності, що є різними за своєю спрямованістю, швидкістю, економічною природою, та відбуваються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів [7, с. 8].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Процеси розвитку мають забезпечувати ефективність діяльності, іншими словами, досягнення певних максимальних результатів при визначених обсягах ресурсів, або досягнення заданого результату за мінімальних витратах ресурсів [1, с. 11].

У сучасних економічних умовах для громадського харчування ці положення є більш актуальними, оскільки в умовах жорсткої конкуренції та насиченості ринків товарами та послугами актуалізуються завдання із забезпечення ефективності розвитку, вирішення яких має бути підкріплено відповідними ресурсами, а кінцевий результат є досить невизначеним, але в будь-якому випадку ефект є позитивним, якщо відповідає визначеній меті.

Прискорення процесів глобалізації створює для підприємств ризик швидкого морального старіння обладнання і продукції. Тому розробки нових видів сировини, товарів, виробничих та комерційних процесів повинні бути постійними. Отже, можна зауважити важливість інноваційної діяльності суб'єктів господарювання [14, с. 28].

Згідно з класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД-2010), щодо громадського харчування виокремлюють діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці в традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, що працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання. При класифікації одиниць господарювання за видами економічної діяльності вирішальним фактором є те, що ними пропонується їжа, придатна для негайного споживання на місці, а не тип закладу, що її пропонує – розділ 56 КВЕД-2010. Цей розділ включає діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування, постачання готових страв, обслуговування напоями [6]. Слід зазначити, що заклади громадського харчування в житті сучасного українця сьогодні є також місцем відпочинку, проведення соціальних заходів та спілкування.

Динаміка кількості економічно активних суб'єктів господарювання за період з 2014–2018 рр. (за КВЕД розділ 56) свідчить про зростання їх загальної кількості на 42,6 % (таблиця). А основна частка в загальній кількості суб'єктів господарювання у громадському харчуванні це фізичні особи-підприємці – близько 90 %.

Таблиця

Динаміка кількості суб'єктів господарювання у сфері громадського харчування в Україні у 2014–2018 рр.

Рік	Кількість суб'єктів господарювання		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн
	усього	з них фізичні особи-підприємці	
2014	37 557	32 727	10487697,1
2015	50 381	44 453	13113764,9
2016	50 176	45 173	15969906,2
2017	49 950	44 391	20653655,3
2018	53 558	47 816	26005571,0

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [5].

Найбільш значне зростання кількості закладів громадського харчування відбулося в післякризовий 2015 р. – приріст становив 34,1 % у порівнянні з 2014 р. Одночасно обсяг реалізованої продукції у сфері громадського харчування збільшився в понад 2,5 рази. Цьому сприяло не тільки зростання цін на продукти харчування, комунальні послуги, а також зростання попиту з боку споживачів і підвищення рівня доходів населення. За даними проведених в Україні аналітичних досліджень, основними тенденціями розвитку громадського харчування в Україні є:

1. Зростання кількості мережевих українських та іноземних закладів.
2. Збільшення вартості оренди на якісні приміщення в хороших локаціях.
3. Зростання цін у громадському харчуванні. Так, у 2018 р. таке зростання становило близько 10-15 %.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

4. Активний розвиток франчайзингу. Нині на території України пропонується близько 80 можливих франшиз ринку громадського харчування. Найпопулярніші марки середнього і низького цінового сегмента (фастфуд, кав'ярні).

5. Підвищення рівня закладів фастфуд до ресторанів низького або середнього рівня. Кожен заклад намагається розширити меню, особливо популярною сьогодні здоровою їжею.

6. Збільшення популярності концептуальних закладів.

7. Зростання популярності служби доставки їжі.

8. Зростання відвідувань зон харчування в торговельних центрах.

9. Розвиток ринку кейтерингу та інші [13].

Сучасний споживач в умовах різкого зростання пропозиції стає більш вимогливим до організації та умов власного харчування та відпочинку, у зв'язку з чим заклади громадського харчування вимушені вишукувати принципово нові, інноваційні підходи щодо задоволення таких потреб як основного джерела максимізації своїх прибутків. Головною метою впровадження інновацій у громадському харчуванні є забезпечення підвищення загального технологічного рівня підприємства і, як наслідок, підвищення його конкурентоспроможності.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [11].

У громадському харчуванні інноваціями є «результати діяльності, (сервісний продукт, технологія, або окремі її елементи, нова організація сервісної діяльності і т. д.) який здатен більш ефективно задовольняти потреби споживачів» [15, с. 30]. Основні види інновацій, що активно впроваджуються в громадському харчуванні, можна поділити на такі групи: управлінські, маркетингові, виробничі (рис. 1).

Слід зазначити, що значна кількість інновацій у громадському харчуванні забезпечуються за рахунок використання ІТ-технологій. Так, сучасне програмне забезпечення дозволяє аналізувати з високою точністю трафік відвідувань і, на цій основі здійснювати планування постачання продуктів харчування, коригувати акційні пропозиції, контролювати витрати. Програмне забезпечення для автоматизації діяльності громадського харчування поділяється на два великі класи: фронт-офіси (забезпечує роботу з клієнтами) та бек-офіси (автоматизацію ведення управлінського та складського обліку).

На сьогодні обладнання для приготування їжі (плити, поверхні для смаження, печі) мають інтелектуальні системи управління, що дозволяє забезпечити стабільність якості приготування їжі та зменшувати витрати енергетичних ресурсів, одночасно підтримуючи високий рівень задоволеності споживачів.

Таким чином, можемо зробити висновок, що в сучасних економічних умовах забезпечення інноваційно-інноваційного розвитку в громадському харчуванні є дуже актуальним, оскільки нові ідеї, удосконаленні продукти харчування, послуги, технологічні процеси значно підвищують конкурентоспроможність.

Специфіка громадського харчування передбачає впровадження інновацій не тільки у сферу управління та технології приготування їжі, але й у взаємовідносини із клієнтами з метою пошуку нових підходів до задоволення їх потреб, що втілюється у формуванні відповідної інноваційної маркетингової стратегії. Створення сайтів, інтернет-магазинів, сторінок у соціальних мережах, форумів, чатів, блогів дає змогу, крім просування товарів / послуг, здійснювати невербальний зв'язок із покупцями, що на поточний момент, стає однією з стратегій впливу та має ключовий корисний ефект маркетингової програми [9, с. 35].

Рис. 1. Види інновацій у громадському харчуванні

Прогресивність технологій і належний рівень маркетингових зусиль у громадському харчуванні можуть бути реалізовані тільки за наявності відповідних фінансових ресурсів для впровадження інновацій. Джерелами таких ресурсів є власний капітал, прибуток й зовнішні запозичення (кредити) і інвестиції.

Складність і масштабність процесу інноваційно-інвестиційного розвитку, важливість його успішної реалізації для громадського харчування вимагає формування відповідних організаційних підходів до управління таким процесом. З огляду на вищесказане одним із головних завдань для закладів громадського харчування є створення відповідних організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку, як основи забезпечення тривалого й результативного життєвого циклу.

Сьогодні визначено значну кількість шляхів і методів реалізації інновацій у громадському харчуванні, проте для того щоб цей процес міг забезпечити ефективність господарської діяльності необхідно враховувати низку факторів:

- фактори зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності закладу харчування;
- фактори ризику. Необхідно розрахувати всі можливі збитки і ризики, які може понести заклад в тому випадку, якщо інновація не принесе економічної користі;
- фактори, що враховують досвід і результати інноваційного розвитку інших підприємств.

Це дозволить підприємцю ретельно дослідити механізм реалізації інновацій і запобігти помилкам підприємницької діяльності [16, с. 272].

У сфері організації та управління інновації розуміються як прийняття нових принципів і політик з управління ресурсами людськими, фінансовими, технологічними та інформаційними. Щодо механізму впровадження інновацій та їх інвестування, у світі постійно з'являються нові управлінські моделі, і більшість організацій не встигають адаптуватися до цих змін. У зв'язку з інноваційно-інвестиційний розвиток у громадському харчуванні має носити системний характер.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Створення відповідних організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування мають бути тісно пов'язані з розробкою та впровадженням відповідних управлінських технологій і підходів, в основі яких лежить система заходів, що мають одночасно забезпечити гнучкість та адаптивність підприємства до непрогнозованих змін підприємницького середовища, а також стабільність функціонування. Тому є нагальною потребою створення організаційної структури, що відповідає за впровадження визначених рішень, з визначенням чітких рамок відповідальності та повноважень у межах такої структури. Управління інноваційно-організаційним розвитком громадського харчування має вирішувати поетапно такі завдання:

1. Визначення загальної мети інноваційно-інвестиційного розвитку з урахуванням, щодо обмежень часу та ресурсів.
2. Пошук та аналіз альтернативних рішень.
3. Вибір головної мети.
4. Вивчення і аналіз наявного досвіду щодо впровадження обраних рішень.
5. Всебічний аналіз обраного інноваційного рішення, визначення обсягу необхідних інвестицій, розрахунок економічних показників проєкту, визначення можливих ризиків.
6. Контроль за реалізацією визначених впроваджень і здійснення необхідних коригуючих дій.

По суті, має бути розроблено комплекс відповідних методик, підходів і моделей. Загалом відповідні організаційні засади інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування на рівні організації мають забезпечувати:

1. Постійний моніторинг розвитку послуг громадського харчування на споживчому ринку.
2. Визначення стратегічних напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку.
3. Створення ефективної системи комунікації, яка має забезпечувати належний рівень взаємодії всіх учасників процесу.
4. Формування в персоналу загальної візії щодо позиціонування на ринку громадського харчування.
5. Створення команди з визначенням зон відповідальності за визначені результати діяльності.
6. Розробка стратегії діяльності у тривалій перспективі.

Безумовно, що ці процеси мають бути забезпечені висококваліфікованими фахівцями, які на високому професійному рівні вирішують поставлені завдання, використовуючи належні інструменти та засоби.

У країнах із високим рівнем інноваційної та інвестиційної активності є ринок послуг з інжинірингу, консалтингу, інвестицій. З огляду на значну кількість фізичних осіб-підприємців у сфері громадського харчування використання послуг таких організацій щодо впровадження інноваційно-інвестиційних рішень є доцільним та економічно обґрунтованим, оскільки їхні спеціалісти мають високий рівень підготовки та значний досвід. Слід наголосити, що в Україні ринок таких послуг, з огляду на прискорення розвитку громадського харчування теж постійно збільшується.

Впровадження інновацій є складним тривалим процесом, який вимагає визначеного обсягу вкладень (інвестицій). Основними негативними обмежувальними чинниками в даному випадку є хронічна нестача оборотних коштів, високі кредитні ставки за позиками банків, проблеми в заставному забезпеченні. Питання забезпечення належного рівня інвестицій є гострим для будь-яких підприємств України. У ст. 17 Закону України «Про інноваційну діяльність» визначено види фінансової підтримки інноваційної діяльності. Проте оскільки громадське харчування є сферою діяльності переважно малого і середнього бізнесу й доступ для них до такого фінансування є обмеженим. Тому основним

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

джерелом інвестицій у громадське харчування є власні кошти, підприємницький прибуток, кредити банків. Слід вказати ще на те, що ані Закон України «Про інвестиційну діяльність» [10], а ні чинний Податковий кодекс України не передбачають стимулюючих механізмів щодо інвестування у інноваційний розвиток суб'єктів господарювання. Про необхідність розробки та впровадження таких механізмів вже тривалий час говорять як науковці, так і інші стейкхолдери, проте ситуація залишається незмінною.

Однак можемо відзначити позитивні зрушення в нашій державі щодо забезпечення фінансовими ресурсами малого та середнього бізнесу. З 01 лютого 2020 р. в Україні почала діяти Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %». Кредити за цією програмою спрямовується на інвестиційні цілі (придбання, модернізація основних засобів, ремонт виробничих приміщень) [4], а з 1 березня передбачена можливість надання часткових кредитних гарантій, що сприяє вирішенню питання застави. На сьогодні, з огляду на нетривалий час дії програми відсутня аналітика, щодо напрямів кредитування, проте вона має справити позитивний вплив на інноваційно-інвестиційний розвиток громадського харчування, з урахуванням динаміки його розвитку. Однак ця програма потребує деяких уточнень і розширень. На нашу думку, держава пільговим кредитуванням в громадське харчування має забезпечувати такі цілі державного управління:

1. Створення додаткових робочих місць. Це положення передбачено умовами пільгового кредитування. Так, для бізнесу з річним доходом 25 млн грн за умови найму не менше ніж 2 працівники протягом одного кварталу відсоткова ставка за кредитом пропонується на рівні 5 % річних, а для бізнесу з річним доходом від 25 до 50 млн грн пропонується зниження на 0,5 процентних пунктів за кожного нового співробітника, але не менше ніж до 5 % за ставкою. Однак ці умови доцільно розширити й уточнити, розробити механізм контролю за їх виконанням, з метою забезпечення постійної зайнятості новоприйнятих працівників.

2. Розробити та впровадити особливі умови щодо кредитування впровадження ресурсоощадних технологій виробництва і споживання, забезпечення екологічності, що в умовах дорожчання вартості ресурсів та продуктів харчування, погіршення екологічної ситуації, особливо у великих містах є пріоритетним завданням держави.

3. Стимулювання формування здорового й безпечного способу харчування у населення нашої країни, оскільки такі заходи загалом мають сприяти формуванню здорової нації, тим більше, що такий запит з боку наших громадян уже існує.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження дозволило встановити, що головною вимогою до забезпечення ефективного інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування в Україні є його належне організаційне забезпечення. Процеси формування відповідних організаційних засад інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування нерозривно пов'язані з впровадженням відповідних управлінських технологій і підходів, в основі яких – система заходів, що має забезпечувати гнучкість та адаптивність підприємства в умовах впровадження нововведень до непередбачуваних змін підприємницького середовища, а з іншого боку, підтримувати стабільність функціонування.

Відсутність на державному рівні стимулюючих заходів щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності справляє негативний вплив на процеси інноваційно-інвестиційного розвитку громадського харчування в Україні. На сьогодні більш-менш дієвим механізмом для громадського харчування в цьому напрямі є Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %», яка передбачає кредитування малого та середнього бізнесу на пільгових умовах. Проте вона потребує певного доопрацювання. Для сфери громадського харчування ми пропонуємо розширити й конкретизувати умови кредитування щодо створення нових робочих місць, впровадження сучасних ресурсоощадних технологій виробництва і споживання, формування здорового способу харчування у населення нашої країни.

Список використаних джерел

1. Андрійчук, В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Гончарова М. Л. Інноваційно-інвестиційна модель розвитку підприємств цукробурякового під комплексу. *Вісник Сумського національного аграрного університету : науково-методичний журнал*. 2008. Вип. 8/2 (32). С. 66–72.
3. Даніалі Ф. Дослідження загальних тенденцій ринку ресторанного господарства України. *Економіка промисловості*. 2012. № 3-4. С. 29–34.
4. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9 %». URL: <https://5-7-9.gov.ua>.
5. Економічна статистика: діяльність підприємств / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010). URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/56/KVED10_56_10.html.
7. Меньяйлова Г. Є. Ефективність розвитку молокопереробних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2013. 20 с.
8. Мороз Е. Г. Інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств сфери водного господарства України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2012. № 3 (59). С. 172–179.
9. Оліфіренко Л., Письменюк М. Критерії ефективності інтернет-технологій в аспекті планування маркетингових комунікацій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3(19). С. 33–44.
10. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>
11. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
12. П'ятницька Г., Григоренко О., Найдюк В. Інноваційний потенціал розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні. *Товари і ринки*. 2013. № 2. С. 29–43.
13. Рынок питания вне дома в Украине: инвестиционная аналитика. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/rynok-pitaniya-vne-doma-v-ukraine>.
14. Савченко В. Ф. Державне регулювання як сучасна складова економічного розвитку в Україні. *Проблеми та перспективи економіки і управління*. 2015. № 2 (2). С. 27–37.
15. Чугунова О. В. Инновационные направления развития сферы общественного питания. *Научное обозрение. Экономические науки*. 2017. № 3. С. 29–39.
16. Шоул Дж. Первокласный сервис как конкурентное преимущество. Москва : Альпина Паблшер. 2013. 340 с.

References

1. Andriichuk, V. H. (2005). *Efektivnist diialnosti ahrarnykh pidprijemstv: teoriia, metodyka, analiz [The effectiveness of agricultural enterprises: theory, methodology, analysis]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Honcharova, M. L. (2008). Innovatsiino-investytsiina model rozvytku pidprijemstv tsukroburiakovoho pid kompleksu [Innovative-investment model of development of sugar beet enterprises under the complex]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu: naukovometodychnyi zhurnal – Bulletin of Sumy National Agrarian University*, 8/2 (32), 66–72 [in Ukrainian].
3. Daniali, F. (2012). Doslidzhennia zahalnykh tendentsii rynku restorannoho hospodarstva Ukrainy [Research of the general tendencies of the market of restaurant economy of Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti – Industrial economics*, 3-4, 29–34 [in Ukrainian].
4. Derzhavna prohrama «Dostupni kredyty 5-7-9 %» [State program «Available loans 5-7-9 %»]. Retrieved from <https://5-7-9.gov.ua>.
5. Ekonomichna statystyka: diialnist pidprijemstv, Dani Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Economic statistics: activity of enterprises, Data of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

6. Klyasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti (KVED-2010) [Classification of economic activities (NACE-2010)]. Retrieved from http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/56/KVED10_56_10.html.

7. Mienialova, H. Ye. (2013). *Efektivnist rozvytku molokopererobnykh pidpryemstv [Development efficiency of dairy enterprises]*. (Candidate's thesis). National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev [in Ukrainian]

8. Moroz, E. H. (2012). Innovatsiino-investytsiinyi rozvytok pidpryemstv sfery vodnoho hospodarstva Ukrainy [Innovation and investment development of Ukrainian water companies]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia – Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Sciences*, 3 (59), 172-179 [in Ukrainian].

9. Olifirenko, L., Pysmeniuk, M. (2019). Kryterii efektyvnosti internet-tekhnohii v aspekti planuvannia marketynhovoykh komunikatsii. [Criteria for the effectiveness of Internet technologies in the aspect of marketing communications planning]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 3 (19), 33-44 [in Ukrainian].

10. Pro investytsiynu diialnist [On investment activity]. № 1560-XII (18.09.1991). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>.

11. Pro innovatsiynu diialnist [On Innovative Activity]. № 40-IV (04.07.2002). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

12. Piatnytska, H., Hryhorenko, O., Naidiuk, V. (2013). Innovatsiinyi potentsial rozvytku pidpryemstv restorannoho hospodarstva v Ukraini [Innovative potential of development of restaurant business in Ukraine]. *Tovary i rynky – Goods and markets*, 2, 29–43 [in Ukrainian].

13. Rynok pitaniya vne doma v Ukraine: investitsionnaya analitika [The out-of-home food market in Ukraine: investment analytics]. Retrieved from <https://inventure.com.ua/analytics/investments/rynok-pitaniya-vne-doma-v-ukraine>.

14. Savchenko, V. F. (2015). Derzhavne rehuliuвання yak suchasna skladova ekonomichnoho rozvytku v Ukraini [State regulation as a modern component of economic development in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 2 (2), 27–37 [in Ukrainian].

15. Chugunova, O. V. (2017). Innovatsionnye napravleniya razvitiya sfery obshchestvennogo pitaniya [Innovative trends in the development of catering]. *Nauchnoe obozrenie. Ekonomicheskie nauki – Scientific Review. Economics*, 3, 29–39 [in Russian].

16. Tschohl John (2013). *Pervoklassnyi servis kak konkurentnoe preimushchestvo [Achieving Excellence Through Customer Service]*. Moscow: Alpina Pablishe [in Russian].

Меняйлова Галина Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Класичний приватний університет, Філія у м. Кременчук (вул. Небесної сотні 24/37, м. Кременчук, 39617, Україна).

Меняйлова Галина Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Класический приватный университет, Филиал в г. Кременчуг (ул. Небесной сотни 24/37, г. Кременчуг, 39617, Украина).

Mieniyailova Halyna – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Management, Classic Private University, Branch in Kremenchuk (24/37 Nebesnoi sotni Str., 39617 Kremenchuk, Ukraine).

E-mail: gnikavero@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9243-4361>

Scopus Author ID: 57210153445